

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ୟୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ୟୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ୟୋଗଶିଖା, ୟୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

କଠରୁଦ୍ର ଉପନିଷଦ

(Katharudropanisat / Katharudra Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

କଠରୁଦ୍ରୋପନିଷଦ୍ / କଠରୁଦ୍ର ଉପନିଷଦ / କଠଶ୍ରୁତି ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ କଠରୁଦ୍ରୋପନିଷଦ୍ ।।

ପରିବ୍ରଜ୍ୟାଧର୍ମପୁଗାଲଂକାରା ଯୁୟତଂ ଯୁୟଃ ।
ତଦହଂ କଠବିଦ୍ୟାର୍ଥଂ ରାମଚନ୍ଦ୍ରପଦଂ ଭଜେ ।।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ହରିଃ ଓଁ ।।

ଦେବା ହ ବୈ ଭଗବନ୍ତମବ୍ରୁବନ୍ନଧୀହି ଭଗବନ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାମ୍ ।
ସ ପ୍ରଜାପତିରବ୍ରବୀସୁଶିଖାନ୍-କେଶାନ୍ନିଷ୍ଠାଷ୍ୟ ବିସ୍ତୃଜ୍ୟ ଯୁଜ୍ଞୋପବୀତଂ
ନିଷ୍ଠାଷ୍ୟ ପୁତ୍ରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ତ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମା ତ୍ବଂ ଯଜ୍ଞସ୍ତ୍ବଂ ବଷଟ୍କାରସ୍ତ୍ବମୋଂକାରସ୍ତ୍ବଂ
ସ୍ବାହା ତ୍ବଂ ସ୍ବଧା ତ୍ବଂ ଧାତା ତ୍ବଂ ବିଧାତା ତ୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଃସୀତି ବଦେତ୍ ।
ଅଥ ପୁତ୍ରୋ ବଦତ୍ୟହଂ ବ୍ରହ୍ମାହଂ ଯୁଜ୍ଞୋଃହଂ ବଷଟ୍କାରୋଃହମୋଂକାରୋଃହଂ
ସ୍ବାହାହଂ ସ୍ବଧାହଂ ଧାତାହଂ ବିଧାତାହଂ ତ୍ବଷ୍ଟାହଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସ୍ମୀତି ।
ତାନ୍ୟେତାନ୍ୟନ୍ନୁବ୍ରଜନ୍ନାଶୁମାପାତୟେତ୍ ।
ଯଦଶୁମାପାତୟେତ୍-ପ୍ରଜାଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ୟାତ୍ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣମାବୃତ୍ତ୍ୟୈତକ୍ୱେତଜ୍ଜାନବେକ୍ଷମାଶାଃ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ୍ତି ।
ସ ସ୍ବର୍ଗ୍ୟା ଭବତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବେଦମଧୀତ୍ୟ ବେଦୋକ୍ତାଚରିତବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେ
ଦାରାନାହୃତ୍ୟ ପୁତ୍ରାନୁପାଦ୍ୟ ତାନନୁପାଧିଭିର୍ବିତତ୍ୟେଷ୍ଟା ଚ ଶକ୍ତିତୋ ଯୁଜ୍ଞେଃ ।
ତସ୍ୟ ସଂନ୍ୟାସୋ ଗୁରୁଭିରନୁଜ୍ଞାତସ୍ୟ ବାନ୍ଧବୈଷ୍ଣ ।

ସୋଽରଣ୍ୟଂ ପରେତ୍ୟ ଦ୍ଵାଦଶରାତ୍ରଂ ପୟସାଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଜୁହୁୟାତ୍ ।
ଦ୍ଵାଦଶରାତ୍ରଂ ପୟୋଭକ୍ଷା ସ୍ୟାତ୍ ।
ଦ୍ଵାଦଶରାତ୍ରସ୍ୟାନ୍ତେ ଅଗ୍ନୟେ ବୈଶ୍ଵାନରାୟ ପ୍ରଜାପତୟେ ଚ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରୁଂ
ବୈଷ୍ଠବଂ ତ୍ରିକପାଲମଗ୍ନିଂ ସଂସ୍ଥିତାନି ପୂର୍ବାଣି ଦାରୁପାତ୍ରାଣ୍ୟଗ୍ନୌ ଜୁହୁୟାତ୍ ।
ମୃଗ୍ଘୟାନ୍ୟସ୍ତୁ ଜୁହୁୟାତ୍ । ତୈଜସାନି ଗୁରବେ ଦଦ୍ୟାତ୍ ।
ମା ତ୍ଵଂ ମାମପହାୟ ପରାଗାଃ । ନାହଂ ତ୍ଵାମପହାୟ ପରାଗାମିତି ।
ଗାର୍ହପତ୍ୟଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନାହବନୀୟେଷ୍ଠରଶିଦେଶାଦ୍-ଭସ୍ମମୁଷ୍ଟିଂ ପିତ୍ରେଦିତ୍ୟେକେ ।
ସଶିଖାନ୍-କେଶାନିଷ୍ଠାଷ୍ୟ ବିସ୍ତୃଜ୍ୟ ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ଭୃଷ୍ଣାହେତ୍ୟସ୍ତୁ ଜୁହୁୟାତ୍ ।
ଅତ ଉର୍ଧ୍ଵମନଶନମପାଂ ପ୍ରବେଶମଗ୍ନିପ୍ରବେଶଂ ବୀରାଧ୍ଵାନଂ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନଂ ବୃକ୍ଷାଶ୍ରମଂ ବା ଗଚ୍ଛେତ୍ ।
ପୟସା ଯଂ ପ୍ରାଶ୍ନୀୟାସୋଽସ୍ୟ ସାୟଂହୋମଃ । ଯତ୍-ପ୍ରାତଃ ସୋଽୟଂ ପ୍ରାତଃ ।
ୟଦ୍ଦର୍ଶେ ତଦ୍ଦର୍ଶନମ୍ । ଯଦୌର୍ଷ୍ଠ୍ୟମାସ୍ୟେ ତଦୌର୍ଷ୍ଠ୍ୟମାସ୍ୟମ୍ ।
ୟଦ୍ଵସନ୍ତେ କେଶଶ୍ଚଶ୍ଚଲୋମନଖାନି ବାପୟେସୋଽସ୍ୟାଗ୍ନିଷ୍ଟୋମଃ ।
ସଂନ୍ୟସ୍ୟାଗ୍ନିଂ ନ ପୁନରାବର୍ତ୍ତୟେନ୍ନୁତ୍ୟର୍ଜୟମାବହମିତ୍ୟଧ୍ୟାତ୍ମମନ୍ତ୍ରାନ୍ପଠେତ୍ ।
ସ୍ଵସ୍ତି ସର୍ବଜୀବେଭ୍ୟ ଇତ୍ୟକ୍ଷାଃଽତ୍ଥାନମନନ୍ୟଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ ତଦୂର୍ଧ୍ଵବାହୁର୍ବିମୁକ୍ତମାର୍ଗୋ ଭବେତ୍ ।
ଅନିକେତଶ୍ଚରେତ୍ । ଭିକ୍ଷାଶୀ ଯଜ୍ଞିଂଚିନ୍ନାଦ୍ୟାତ୍ ।
ଲବୈକଂ ନ ଧାବୟେଦ୍ଋଦ୍ଋସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥଂ ବର୍ଷବର୍ଜମିତି । ତଦପି ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି —

କୁଣ୍ଡିକାଂ ଚମସଂ ଶିକ୍ୟଂ ତ୍ରିବିଷ୍ଟପମୁପାନହୌ ।
ଶୀତୋପଘାତିନୀଂ କନ୍ଥାଂ କୌପୀନାଛାଦନଂ ତଥା ॥ ୧ ॥

ପବିତ୍ରଂ ସ୍ନାନଶାତୀଂ ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗମେବ ଚ ।
ୟଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବେଦାଂଶ୍ଚ ସର୍ବଂ ତଦୂର୍ଜୟେଦ୍ୟତିଃ ॥ ୨ ॥

ସ୍ନାନଂ ପାନଂ ତଥା ଶୌଚମଦ୍-ଭିଃ ପୂତାଭିରାଚରେତ୍ ।
ନଦୀପୁଲିନଶାୟୀ ସ୍ୟାଦେବାଗାରେଷୁ ବା ସ୍ଵପେତ୍ ॥ ୩ ॥

ନାତ୍ୟର୍ଥଂ ସୁଖଦୁଃଖାଭ୍ୟାଂ ଶରୀରମୁପତାପୟେତ୍ ।
ସ୍ତୁୟମାନୋ ନ ତୁଷେତ ନିନ୍ଦିତୋ ନ ଶପେୟରାନ୍ ॥ ୪ ॥

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ସଂତିଷ୍ଠେଦପ୍ରମାଦେନ ମସ୍ବରୀ ।
ଦର୍ଶନଂ ସ୍ବର୍ଗନଂ କେଲିଃ କୀର୍ତ୍ତନଂ ଗୁହ୍ୟଭାଷଣମ୍ ॥ ୫ ॥

ସଂକଲ୍ଲୋଧ୍ୟବସାୟଶ୍ଚ କ୍ରିୟାନିର୍ବୃତ୍ତିରେବ ଚ ।
ଏତନ୍ନୈଥୁନମଷ୍ଟାଙ୍ଗଂ ପ୍ରବଦନ୍ତି ମନୀଷିଣଃ ॥ ୬ ॥

ବିପରୀତଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମନୁଷ୍ଠେୟଂ ମୁମୁକ୍ଷୁଭିଃ ।
ୟଞ୍ଜଗଦ୍-ଭାସକଂ ଭାନଂ ନିତ୍ୟଂ ଭାତି ସ୍ବତଃ ସ୍ମରତ୍ ॥ ୭ ॥

ସ ଏବ ଜଗତଃ ସାକ୍ଷୀ ସର୍ବାତ୍ମା ବିମଲାକୃତିଃ ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସର୍ବଭୂତାନାଂ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନଲକ୍ଷଣଃ ॥ ୮ ॥

ନ କର୍ମଣା ନ ପ୍ରଜୟା ନ ଚାନ୍ୟେନାପି କେନଚିତ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମବେଦନମାତ୍ରେଣ ବ୍ରହ୍ମାପ୍ନୋତ୍ୟେବ ମାନବଃ ॥ ୯ ॥

ତଦ୍ବିଦ୍ୟାବିଷୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନସୁଖାଦ୍ବୟମ୍ ।
ସଂସାରେ ଚ ଗୁହ୍ୟବାଚ୍ୟେ ମାୟାଜ୍ଞାନାଦିସଂଜ୍ଞକେ ॥ ୧୦ ॥

ନିହିତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଯୋ ବେଦ ପରମେ ବ୍ୟୋମ୍ନି ସଂଜ୍ଞିତେ ।
ସ୍ରୋତ୍ରଶ୍ରୁତେ ସକଲାନ୍-କାମାନ୍-କ୍ରମେଣୈବ ଦ୍ବିଜୋଽମଃ ॥ ୧୧ ॥

ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମାନମଜ୍ଞାନମାୟାଶକ୍ତେଷୁ ସାକ୍ଷିଣମ୍ ।
ଏକଂ ବ୍ରହ୍ମାହମସ୍ମୀତି ବ୍ରହ୍ମୈବ ଭବତି ସ୍ବୟମ୍ ॥ ୧୨ ॥

ବ୍ରହ୍ମଭୂତାତ୍ମନସ୍ତସ୍ମାଦେତସ୍ମାନ୍ନକ୍ତିମିତ୍ରିତାତ୍ ।
ଅପଞ୍ଚୀକୃତ ଆକାଶସଂଭୂତୋ ରଞ୍ଜସର୍ପବତ୍ ॥ ୧୩ ॥

ଆକାଶାଦ୍ଭାୟସଂଜ୍ଞସ୍ତୁ ସ୍ବର୍ଗୋଽପଞ୍ଚୀକୃତଃ ପୁନଃ ।
ବାୟୋରଗ୍ନିସ୍ତଥା ତାଗ୍ନୋରାପ ଅଦ୍-ଭ୍ୟୋ ବସୁନ୍ଧରା ॥ ୧୪ ॥

ତାନି ଭୂତାନି ସୁକ୍ଷ୍ମାଣି ପଞ୍ଚୀକୃତ୍ୟେଶ୍ବରସ୍ତଦା ।
ତେଭ୍ୟ ଏବ ବିସ୍ତୃଷ୍ଟଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାଶ୍ରାଦି ଶିବେନ ହ ॥ ୧୫ ॥

ବ୍ରହ୍ମାଶ୍ରସ୍ୟୋଦରେ ଦେବା ଦାନବା ଯୁଷକିନ୍ନରାଃ ।
ମନୁଷ୍ୟାଃ ପଶୁପକ୍ଷ୍ୟାଦ୍ୟାସ୍ତତ୍ସର୍ମାନୁସାରତଃ ॥ ୧୬ ॥

ଅସ୍ଥିସ୍ନାୟାଦିରୂପୋଽୟଂ ଶରୀରଂ ଭାତି ଦେହିନାମ୍ ।
ୟୋଽୟମନୁମୟୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ଭାତି ସର୍ବଶରୀରିଣଃ ॥ ୧୭ ॥

ତତଃ ପ୍ରାଣମୟୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ବିଭିନ୍ନଶ୍ଚାକ୍ରରସ୍ଥିତଃ ।
ତତୋ ବିଜ୍ଞାନ ଆତ୍ମା ତୁ ତତୋଽନ୍ୟଶ୍ଚାକ୍ରରଃ ସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୮ ॥

ଆନନ୍ଦମୟ ଆତ୍ମା ତୁ ତତୋଽନ୍ୟଶ୍ଚାକ୍ରରସ୍ଥିତଃ ।
ୟୋଽୟମନୁମୟଃ ସୋଽୟଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପ୍ରାଣମୟେନ ତୁ ॥ ୧୯ ॥

ମନୋମୟେନ ପ୍ରାଣୋଽପି ତଥା ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ସ୍ବଭାବତଃ ।
ତଥା ମନୋମୟୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣୋ ଜ୍ଞାନମୟେନ ତୁ ॥ ୨୦ ॥

ଆନନ୍ଦେନ ସଦା ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ସଦା ଜ୍ଞାନମୟଃ ସୁଖମ୍ ।
ତଥାନନ୍ଦମୟଶ୍ଚାପି ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନ୍ୟେନ ସାକ୍ଷିଣା ॥ ୨୧ ॥

ସର୍ବାନ୍ତରେଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମ ନାନ୍ୟେନ କେନଚିତ୍ ।
ୟଦିଦଂ ବ୍ରହ୍ମପୁଚ୍ଛାଶ୍ୟଂ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାଦ୍ୟୟାତ୍ମକମ୍ ॥ ୨୨ ॥

ସାରମେବ ରସଂ ଲବ୍ଧ୍ଵା ସାକ୍ଷାଦେହୀ ସନାତନମ୍ ।
ସୁଖୀ ଭବତି ସର୍ବତ୍ର ଅନ୍ୟଥା ସୁଖତା କୁତଃ ॥ ୨୩ ॥

ଅସତ୍ୟସ୍ଥିନ୍‌ପରାନନ୍ଦେ ସ୍ଵାତ୍ମଭୂତେଃଶିଳାତ୍ମନାମ୍ ।
କୋ ଜୀବତି ନରୋ ଜନ୍ତୁଃ କୋ ବା ନିତ୍ୟଂ ବିଚେଷ୍ଟତେ ॥ ୨୪ ॥

ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବାତ୍ମନା ଚିତ୍ତେ ଭାସମାନୋ ହ୍ୟସୌ ନରଃ ।
ଆନନ୍ଦୟତି ଦୁଃଖାଦ୍ୟଂ ଜୀବାତ୍ମାନଂ ସଦା ଜନଃ ॥ ୨୫ ॥

ୟଦା ହ୍ୟେବୈଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଦୃଶ୍ୟତ୍ଵାଦିଲକ୍ଷଣେ ।
ନିର୍ଭେଦଂ ପରମାଦ୍ୱୈତଂ ବିନ୍ଦତେ ଚ ମହାୟତିଃ ॥ ୨୬ ॥

ତଦେବାଭୟମତ୍ୟନ୍ତକଲ୍ୟାଣଂ ପରମାମୃତମ୍ ।
ସଦୃପଂ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ରିପରିଚ୍ଛେଦବର୍ଜିତମ୍ ॥ ୨୭ ॥

ୟଦା ହ୍ୟେବୈଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଳ୍ପମପ୍ୟନ୍ତରଂ ନରଃ ।
ବିଜାନାତି ତଦା ତସ୍ୟ ଭୟଂ ସ୍ୟାନ୍ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ ॥ ୨୮ ॥

ଅସୌ୍ୟବାନନ୍ଦକୋଶେନ ସ୍ତମ୍ଭାନ୍ତା ବିଷ୍ଣୁପୂର୍ବକାଃ ।
ଭବନ୍ତି ସୁଖିନୋ ନିତ୍ୟଂ ତାରତମ୍ୟକ୍ରମେଣ ତୁ ॥ ୨୯ ॥

ତତ୍ତ୍ଵପୂର୍ବବିରକ୍ତସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ପ୍ରସାଦିନଃ ।
ସ୍ଵରୂପଭୂତ ଆନନ୍ଦଃ ସ୍ଵୟଂ ଭାତି ପରେ ଯଥା ॥ ୩୦ ॥

ନିମିତ୍ତଂ କିଂଚିଦାଶ୍ରିତ୍ୟ ଖଲୁ ଶବ୍ଦଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ୟତୋ ବାତୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ନିମିତ୍ତାନାମଭାବତଃ ॥ ୩୧ ॥

ନିର୍ବିଶେଷେ ପରାନନ୍ଦେ କଥଂ ଶବ୍ଦଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ତସ୍ମାଦେତନ୍ନନଃ ସୁକ୍ଷ୍ମଂ ବ୍ୟାବୃତଂ ସର୍ବଗୋଚରମ୍ ॥ ୩୨ ॥

ୟସ୍ମାନ୍ଛୋଦ୍ରତ୍ତ୍ୱଗନ୍ଧ୍ୟାଦିଖାଦିକର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ବ୍ୟାବୃତ୍ତାନି ପରଂ ପ୍ରାପ୍ତୁଂ ନ ସମର୍ଥାନି ତାନି ତୁ ॥ ୩୩ ॥

ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦମଦୃଶ୍ୟଂ ନିର୍ଗୁଣଂ ସତ୍ୟଚିଦ୍ଧନମ୍ ।
ବିଦିତ୍ୱା ସ୍ୱାତ୍ମରୂପେଣ ନ ବିଭେଦି କୁତଶ୍ଚନ ॥ ୩୪ ॥

ଏବଂ ଯସ୍ତୁ ବିଜାନାତି ସ୍ୱଗୁରୋରୁପଦେଶତଃ ।
ସ ସାଧୁସାଧୁକର୍ମଭ୍ୟାଂ ସଦା ନ ତପତି ପ୍ରଭୁଃ ॥ ୩୫ ॥

ତାପ୍ୟତାପକରୂପେଣ ବିଭାତମଖିଲଂ ଜଗତ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମତୟା ଭାତି ଜ୍ଞାନାଦ୍ୱେଦାନ୍ତବାକ୍ୟଜାତ୍ ॥ ୩୬ ॥

ଶୁଦ୍ଧମୀଶ୍ୱରଚୈତନ୍ୟଂ ଜୀବଚୈତନ୍ୟମେବ ଚ ।
ପ୍ରମାତା ଚ ପ୍ରମାଣଂ ଚ ପ୍ରମେୟଂ ଚ ଫଳଂ ତଥା ॥ ୩୭ ॥

ଇତି ସପ୍ତବିଧଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଭିଦ୍ୟତେ ବ୍ୟବହାରତଃ ।
ମାୟୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ଶୁଦ୍ଧମିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୩୮ ॥

ମାୟାସଂବନ୍ଧତଶ୍ଚେଶୋ ଜୀବୋଽବିଦ୍ୟାବଶସ୍ତଥା ।
ଅନ୍ତଃକରଣସଂବନ୍ଧାତ୍-ପ୍ରମାତେତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୩୯ ॥

ତଥାତଦୃଷ୍ଟିସଂବନ୍ଧାତ୍-ପ୍ରମାଣମିତି କଥାତେ ।
ଅଜ୍ଞାତମପି ଚୈତନ୍ୟଂ ପ୍ରମେୟମିତି କଥାତେ ॥ ୪୦ ॥

ତଥା ଜ୍ଞାତଂ ଚ ଚୈତନ୍ୟଂ ଫଳମିତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ।
ସର୍ବୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତଂ ସ୍ୱାତ୍ମାନଂ ଭାବୟେନ୍ନୁଧୀଃ ॥ ୪୧ ॥

ଏବଂ ଯେ ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱେନ ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ ।
ସର୍ବବେଦାନ୍ତସିଦ୍ଧାନ୍ତସାରଂ ବଚ୍ଛି ଯଥାର୍ଥତଃ ॥ ୪୨ ॥

ସ୍ୱୟଂ ମୃତ୍ୱା ସ୍ୱୟଂ ଭୂତ୍ୱା ସ୍ୱୟମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥ ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ହରିଃ ଓଁ ତସ୍ମତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି କଠରୁଦ୍ରୋପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥

